

ADVIES

CRB 2021-2828

Bouwen aan de toekomst

CCE
Conseil Central de l'Economie
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CRB

Advies “Bouwen aan de toekomst”
Een oproep van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven aan de regering

Brussel
06.10.2021

Dit document is voortgevloeid uit de werkzaamheden die de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) momenteel verricht in het kader van de opstelling zijn Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen 2021. Het betreft een samenvattend document waarin de Raad zijn bezorgdheden in het kader van de relance uiteenzet en aangeeft welke strategische richtingen voor de toekomst ons land volgens hem vandaag nog moet inslaan. De CRB moedigt de regeringen aan om hier de grootste aandacht aan te besteden bij de uitstippeling van hun overheidsbeleid. De CRB zal in de komende maanden een gedetailleerde versie van zijn Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen publiceren.

COVID-19 zorgde niet alleen voor een zware gezondheidscrisis, maar leidde ook tot de diepste recessie sinds WOII, met zelfs een risico op instorting van ons economisch en sociaal systeem. Zowel nationaal als internationaal werden daarom omvangrijke steunmaatregelen uitgewerkt om de economie zo ongeschonden mogelijk over de crisis te tillen en de economische en sociale gevolgen van de pandemie te verzachten.

Dankzij deze maatregelen en de automatische stabilisatoren (waaronder de sociale zekerheid en het stelsel van tijdelijke werkloosheid) en dankzij de bijzondere aard van de crisis - die in tegenstelling tot de financieel-economische crisis van 2008 niet veroorzaakt werd door interne onevenwichten maar door een exogene schok - kon de economie vrij snel hernemen naarmate de gezondheidssituatie door de vaccinatie verbeterde. Al blijven er wel grote sectorale verschillen, op dit moment verloopt het herstel beter en sneller dan verwacht, en op basis van de momenteel beschikbare informatie zijn de vooruitzichten ook relatief optimistisch. Dit neemt niet weg dat zich een aantal nieuwe risico's voordoen (cf. infra). Bovendien zijn de structurele uitdagingen die voor de crisis al aanwezig waren, niet verdwenen. Een voorbeeld zijn de uitdagingen op klimaatvlak die ook steeds meer zichtbaar worden, onder meer in de hittegolven en overstromingen die zich de voorbije zomer in verschillende landen voordeden. Maar ook de vergrijzing, de financiële en sociale houdbaarheid van de sociale zekerheid, de uitdaging van de digitalisering, de globalisering... vragen om beleidsantwoorden.

Na het acute crisisbeheer van de voorbije maanden is het dan ook tijd voor een nieuwe fase in het beleid. Met deze verklaring wil de CRB een aantal elementen aanreiken die voor de Raad belangrijk zijn bij het uittekenen van dit beleid.

1. Verdere relance nodig? En hoe?

Na de zware economische terugval in 2020/begin 2021 herstelt de **economie dus beter en sneller dan verwacht**. Dit **neemt echter niet weg dat voor bepaalde groepen de crisis zware gevolgen had/heeft**. In het algemeen zien we dat de meest kwetsbare groepen – de laag- en middengeschoolden, jongeren, vrouwen en werkzoekenden – zwaarder werden getroffen. Ook heel wat zelfstandigen die relatief meer actief zijn in de meest getroffen sectoren leden gemiddeld een belangrijk inkomensverlies. Wat de ondernemingen betreft, is er op dit moment nog geen sprake van een verhoogde uittreding van laagproductieve ondernemingen, maar Tielens et al. (2020)¹ wijzen wel op een **niet te verwaarlozen toename van het liquiditeits- en solvabiliteitsrisico**, hoewel ook hier de horizon ondertussen wat is opgeklaard.

¹ Tielens, J, Ch. Piette en O. De Jonghe (2020), Belgian corporate sector liquidity and solvency in the COVID-19 crisis: a post-first-wave assessment, NBB Economic Review, December 2020

Tegelijk doen zich nog een aantal andere risico's voor. Zo gaat het wereldwijde economische herstel gepaard met een **toegenomen inflatie**. De waargenomen inflatie wordt in belangrijke mate veroorzaakt door een sterke toename van de aardgas- en elektriciteitsprijzen en van de energieprijzen in het algemeen, maar ook andere inputprijzen zijn sterk gestegen en gaan gepaard met **problemen in de bevoorradingsketen**. Het is onzeker hoe lang dit fenomeen zal aanhouden, maar verwacht kan worden dat de gestegen inputkosten de consumptieprijzen verder zullen verhogen wanneer onderhandeld wordt over nieuwe contracten met de distributiesector. Daarnaast kan de belangrijke vraagstimulering via de herstelplannen van de verschillende overheden deze effecten de komende jaren verder versterken, niet enkel via de toegenomen vraag naar grondstoffen, maar ook door hun impact op de nu al **krappe arbeidsmarkt** (zie punt 2.4). Dit geldt in het bijzonder voor de bouwsector, waar de vraag naar arbeid sterk zal stijgen door de in het kader van de relanceplannen geplande investeringen, terwijl de sector al jaren met moeilijkheden kampt om gekwalificeerd personeel te rekruteren².

Verder doet zich ook een risico voor op het vlak van de **houdbaarheid van de overheidsfinanciën**. Een aantal structurele uitdagingen - waaronder de vergrijzing, maar ook de investeringen die nodig zullen zijn om de groene transitie door te voeren - zullen de komende decennia sterk op de overheidsfinanciën wegen. Tegelijk zijn die investeringen een wissel op de toekomst want ze zijn een noodzakelijke voorwaarde voor toekomstige welvaartcreatie. Ook werden recent een aantal maatregelen genomen die een structurele impact hebben op de begroting. Hierdoor komt, bij ongewijzigd beleid de schuldgraad vanaf 2023 opnieuw op een stijgend traject, wat – zelfs met de huidige lage rentevoeten – de houdbaarheid van de overheidsfinanciën bedreigt.

Rekening houdend met de verbeterde economische situatie en de bovenbeschreven risico's is **selectiviteit** geboden **bij verdere relance-initiatieven**. Ook de **uitvoeringsdatum** zal belangrijk zijn om een oververhitting van de economie te voorkomen. Dit betekent echter niet dat er op korte termijn geen actiepunten zijn voor het beleid.

Zo blijft een opvolging en verdere ondersteuning van de kwetsbare groepen nodig en moet er ook over worden gewaakt dat de structureel gezonde bedrijven toegang blijven hebben tot gepaste financiering, maar de manier waarop dit gebeurt zal belangrijk zijn. Een belangrijk principe moet zijn dat de efficiënte reallocatie van middelen gewaarborgd blijft. Eventuele ondersteuningsmaatregelen moeten niet enkel de overlevingskansen van structureel levensvatbare bedrijven zo hoog mogelijk houden, ze moeten ook toelaten dat bedrijven met niet-levensvatbare bedrijfsmodellen voldoende aangemoedigd worden om zich te herstructureren, of, indien dit niet mogelijk is, om de markt te kunnen verlaten. Tegelijk moet meer worden ingezet op de reallocatie van menselijk kapitaal, via reskilling en upskilling van niet alleen werklozen, maar bv. ook werknemers die hun job dreigen te verliezen; levenslang leren moet de *employability* verhogen van iedereen die de pensioenleeftijd nog niet heeft bereikt. In het algemeen is een grondige evaluatie van de doeltreffendheid van de genomen steunmaatregelen nodig, zodat lessen kunnen worden getrokken voor de toekomst.

Tot slot is het belangrijk dat de **langetermijnuitdagingen die vóór de COVID-19-crisis al bestonden** (denk aan de vergrijzing, de financieel en sociale houdbaarheid van de sociale zekerheid, de klimaatverandering, de bedreigde biodiversiteit, de toenemende materiaalschaarste, de toenemende digitalisering...) aangepakt worden. Deze uitdagingen zijn door de crisis immers niet verdwenen en in sommige gevallen, zoals bv. de klimaatverandering, zelfs nog zichtbaarder geworden. Het is dan ook absoluut noodzakelijk dat op dit vlak **zo snel mogelijk actie ondernomen wordt** en op die manier de fundamenten voor een competitieve, veerkrachtige, inclusieve en koolstofarme economie versterkt worden. Met name inzake de transitie naar een koolstofneutrale economie moeten

² Cf. [Verslag over de conjunctuur in de bouwsector](#)

investeringsbeslissingen nu worden genomen om ons land in staat te stellen de Europese doelstellingen te halen.

2. Structurele uitdagingen aanpakken, nu!

Indien we onze welvaart en ons welzijn veilig willen stellen, zal dus snel een antwoord moeten worden gevonden op de bovenbeschreven langetermijnuitdagingen. Dit vereist in eerste instantie een duidelijke blik op de richting waar de economie/samenleving in de toekomst naartoe moet. In dit verband roept de CRB de betrokken regeringen op een langetermijnperspectief te hanteren, dat werd uitgetekend door de Europese doelstellingen van de Green Deal (2050) en de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de VN (2030); die bieden een kader voor een grondige transformatie van onze economie en van onze samenleving om een billijke, groene en welvarende toekomst op te bouwen. België moet beter doen op de gebieden waar zijn vorderingen niet in overeenstemming zijn met zijn engagementen, en voor deze gebieden moeten de huidige beleidslijnen worden bijgestuurd en moet de uitvoering van de Agenda 2030 vooruitgaan. De CRB wil hier graag actief aan meewerken en vraagt om hierover geconsulteerd te worden.

Om deze (langetermijn)doelstellingen te bereiken, legt de CRB de nadruk op vier prioritaire strategische richtsnoeren die door de beleidsmakers moeten worden overgenomen en die reeds in de vorige jaargangen van zijn Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen werden belicht: werken aan een performante en efficiënte overheid; verder inzetten op innovatie en digitalisering; naar een samenlevingsmodel dat strookt met de klimaat- en milieudoelstellingen; naar een inclusieve arbeidsmarkt en samenleving. De CRB beklemtoont dat deze onderling afhankelijk zijn en dat ze gelijktijdig moeten worden aangepakt. Ze worden hieronder in detail beschreven.

2.1 Werken aan een performante en efficiënte overheid

Om de Europese doelstellingen en de SDG's te halen, zullen investeringen nodig zijn. De overheid heeft hier een belangrijke rol te spelen. Enerzijds via haar impact op het **investeringsklimaat, dat bedrijven moet stimuleren om (duurzaam) te investeren**, maar anderzijds ook door zelf te investeren. Rekening houdend met de publieke onderinvestering van de voorbije decennia en de investeringsnoden in het kader van de duurzame transitie is het belangrijk dat in de toekomst **de publieke investeringen verhoogd worden en evolueren naar 4% van het bbp in 2030**. De Raad benadrukt daarbij de volgende punten:

- De CRB herhaalt zijn vraag aan het adres van de Belgische regering en van de Europese Commissie om **in het kader van de Europese begrotingsregels een gunstige behandeling te geven aan de productieve overheidsinvesteringen**³. Een soepeler behandeling van de investeringen neemt niet weg dat er **nood blijft aan een gezond begrotingsbeleid**. De Raad vraagt wel dat de inspanningen op het vlak van de versterking van de financiële houdbaarheid van de overheidsfinanciën en van de sociale zekerheid niet ten koste gaan van de sociale houdbaarheid van de sociale zekerheid. Zoals de gemeenschappelijke verklaring n.a.v. 75 jaar sociale zekerheid aangeeft, *“willen de sociale partners net als in 1944 hun verantwoordelijkheid opnemen om de budgettaire houdbaarheid en de sociale doelmatigheid van de sociale zekerheid naar de toekomst toe te waarborgen”*. De huidige crisis onderstreepte immers nogmaals de essentiële rol die deze speelt als automatische stabilisator.

³ CRB en NAR (2020), Bijdrage van de CRB en de NAR in het kader van de voorbereiding van het Nationaal Hervormingsprogramma (CRB 2020-1065)

- Gegeven de budgettaire beperking zal **prioritering** in de investeringen **nodig** zijn. De uitdagingen die de digitale en groene transitie stellen evenals de oprukkende vergrijzing zijn alvast factoren die in aanmerking moeten worden genomen.
- Ten slotte vraagt de Raad dat **alle geplande investeringen uit het PHV worden uitgevoerd**. Door de beter dan verwachte economische groei is het immers mogelijk dat België zijn deel in de totale Europese middelen ziet verminderen⁴. De Raad benadrukt wel nog eens het belang van de **beschikbaarheid** van voldoende (bijkomende) **werknemers met de juiste vaardigheden** om de projecten uit het PHV te kunnen realiseren (cf. supra).

In het algemeen moet het **overheidsoptreden doelmatig en efficiënt** gebeuren. Spending reviews moeten hierbij helpen. Daarnaast is actie nodig op verschillende terreinen. Zo zijn investeringen nodig in de **modernisering en digitalisering van overheidsdiensten**, zowel om overheidsadministraties efficiënter te maken in hun interne processen als om ze efficiënter te maken in hun interacties met bedrijven/burgers. In het kader van de uitvoering van het PHV vraagt de CRB om geconsulteerd te worden bij de uitrol van de digitaliseringsprojecten van de federale publieke dienstverlening. Hierbij is het noodzakelijk dat er ook voldoende flankerende maatregelen worden ontwikkeld om te zorgen dat de digitaal zwakkeren worden bereikt. Voldoende aandacht voor de digitaal zwakkeren dient immers steeds centraal te staan bij de modernisering en digitalisering van overheidsdiensten⁵. Ook op het vlak van de **kwaliteit van regelgeving** is nog heel wat marge voor verbetering. Het is in dit kader belangrijk dat regelgeving steeds het beoogde doel bereikt met zo weinig mogelijk administratieve verplichtingen voor bedrijven en burgers. De Raad formuleerde in het verleden al krachtlijnen om te komen tot betere regelgeving⁶. Ten slotte vraagt de Raad dat de **coherentie in regelgeving verbeterd wordt**. De meeste sociaal-economische en milieu-uitdagingen waarmee we geconfronteerd worden vereisen immers acties op verschillende beleidsdomeinen die zich bovendien situeren op verschillende overheidsniveaus (Europees, federaal, regionaal en lokaal). Het is daarom belangrijk dat de **verdeling van bevoegdheden** bij een eventuele volgende staatshervorming **zo gebeurt dat ze elkaar kunnen versterken**, en niet tegenwerken zoals nu soms het geval is. Maar los daarvan is het **verbeteren van de coördinatie tussen de verschillende beleidsniveaus een must**.

⁴ 30% van de totale enveloppe van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht wordt toegekend in functie van economische gegevens die veranderen t.o.v. het moment waarop het PHV werd ingevoerd.

⁵ In het advies '[Naar efficiëntere en inclusieve digitale overheidsdiensten](#)' somde de CRB een reeks van beleidsmaatregelen op die België moeten helpen om als frontrunner op de scorekaart te geraken voor de kwaliteit van onze digitale overheidsdiensten, niet alleen op het vlak van efficiëntie, maar ook op het vlak van inclusiviteit van digitale overheidsdiensten. Meer algemeen formuleerde de brc Verbruik het [advies 'Naar een e-inclusief beleid in België'](#) met 16 aanbevelingen gericht op het verminderen van de digitale kloof.

⁶ Zo formuleerde de CRB het [advies 'Naar regelgeving die beleidsdoelstellingen realiseert tegen minimale kosten'](#) en samen met de NAR en de regionale sociaal-economische raden formuleerde de Raad een [gemeenschappelijke verklaring voor betere regelgeving](#). Op 28 september 2021 werd ook het advies '[De invoering van een regelgevingsagenda](#)' goedgekeurd.

2.2 Verder inzetten op innovatie en digitalisering

Innovatie (in ruime zin) is belangrijk. Ze is immers de voornaamste bron van nieuwe waardecreatie. Dit laatste is niet alleen belangrijk voor de evolutie van de levensstandaard, maar bepaalt tevens de beleidsruimte waarover een land beschikt. De financiële houdbaarheid van de overheidsfinanciën en van de sociale zekerheid wordt immers in belangrijke mate beïnvloed door de hoogte van de waardecreatie. Maar innovatie is ook nodig om een antwoord te bieden op talrijke maatschappelijke uitdagingen (niet in het minst de klimaatverandering, maar ook de gezondheidsuitdagingen, de vergrijzing...). De Raad vindt het dan ook belangrijk dat het **innovatiebeleid, naast** het inzetten op de **versterking** van het **concurrentievermogen, ook de grote sociale, ecologische en economische uitdagingen** van de 21^e eeuw **aanpakt**. De overheid kan hierin een belangrijke sturende rol spelen door de juiste accenten te leggen via een aangepast regelgevend kader.

In deze context is het belangrijk om de steun voor O&O in België op peil te houden, maar tegelijkertijd moet de doeltreffendheid van de steunmaatregelen worden gecontroleerd. In dit opzicht dragen de regelingen voor gedeeltelijke vrijstelling van betaling van bedrijfsvoorheffing op de lonen van O&O-personeel weliswaar bij tot het genereren van extra onderzoeksactiviteiten, maar zijn er weinig robuuste aanwijzingen voor de efficiëntie van het belastingkrediet voor O&O en van de belastingaftrek voor octrooi-inkomsten. Aangezien de keuzes op het vlak van O&O van vandaag een impact hebben op lange termijn, is het des te noodzakelijker om er zo snel mogelijk voor te zorgen dat de overheidsmiddelen optimaal worden toegewezen om O&O te stimuleren. Maar het beleid moet **breder** gaan **dan** het **stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe technologieën/innovaties** en moet **ook inzetten op de verspreiding van bestaande technologieën/innovaties**, onder meer ook naar meer traditionele bedrijven⁷.

Een type van technologieën dat steeds vaker de basis vormt voor innovaties zijn de **digitale technologieën**. België scoort globaal genomen goed voor de uptake van digitale technologieën door het bedrijfsleven, maar net als in andere landen zijn bepaalde geavanceerde technologieën – bv. big data, gesofisticeerde clouddiensten... - nog relatief weinig ingeburgerd en zien we dat grote bedrijven in het algemeen meer gedigitaliseerd zijn dan kmo's (EC, 2021). Ook op het vlak van e-commerce is er nog heel wat potentieel voor verdere waardecreatie, mits rekening gehouden wordt met de ecologische randvoorwaarden. En natuurlijk moeten naast de bedrijven ook de andere maatschappelijke actoren (burgers, overheden) volgen. Het is dan ook **belangrijk om een stimulerend kader uit te werken voor het toepassen van deze digitale technologieën, en meer in het algemeen voor innovatie** (zie ook [Verklaring G10 van 7/9/2020](#)).

Dit vereist een **geïntegreerde beleidsmix** met niet alleen aandacht voor investeringen in O&O en innovatie, maar ook voor investeringen in opleiding en vorming; een innovatievriendelijk regelgevend kader met onder meer ook aandacht voor de bedreiging voor innovatie van de dominantie van een aantal mondiale digitale spelers; het faciliteren van ondernemerschap en doorgroei; het versterken van linken tussen innovatieactoren (ook internationaal); een gepaste digitale infrastructuur...

⁷ Cf. CRB-verslag '[O&O en valorisatie van O&O in België: een eerste diagnose](#)'.

Ook een innoverende arbeidsorganisatie wordt meer en meer gezien als een belangrijke factor, niet alleen voor de verspreiding van technologieën, maar ook voor het welzijn van werknemers⁸.

2.3 Naar een samenlevingsmodel dat strookt met de klimaat- en milieudoelstellingen

Extreme klimaatverschijnselen die in alle regio's van de wereld worden waargenomen, luiden de alarmbel voor dringende maatregelen om de uitstoot van broeikasgassen drastisch te verminderen. De kosten van niet-handelen zullen tot uiting komen in een aanzienlijk verlies van welzijn en welvaart voor de Belgische samenleving.

Ons land sluit zich aan bij de doelstellingen van de Europese Green Deal, die de EU wil omvormen tot een moderne, grondstoffenefficiënte en concurrerende economie die een netto-uitstoot van broeikasgassen van nul tegen 2050 en welzijnscreatie met een zo efficiënt mogelijk circulair gebruik van de hulpbronnen garandeert, waarbij niemand aan zijn lot wordt overgelaten.

Om daarin te slagen zijn aanzienlijke en door deze doelstellingen ingegeven investeringen noodzakelijk. De milieutransitie die we moeten doorvoeren, zal immers leiden tot een versnelde veroudering⁹ van een groot deel van de uitrusting en van het kapitaal. Naast investeringen in fysiek kapitaal, zullen ook investeringen in innovatie naar koolstofneutrale producten en diensten, alsook in opleiding voor de nieuwe beroepen die verband houden met de klimaattransitie en de circulaire economie nodig zijn. Het overheidsbeleid heeft een belangrijke sturende rol te spelen in het **aanmoedigen van dergelijke investeringen en, ruimer, in het stimuleren van gedragsveranderingen van alle sociaal-economische actoren.**

De herziening van het **Nationaal Energie-Klimaatplan (NEKP)** in 2023 biedt België de mogelijkheid om krachtige acties vast te stellen die in de lijn liggen van deze doelstellingen. Door middel van interfederale coördinatie en de betrokkenheid van de sociale gesprekspartners zou dit herziene plan **van een duidelijk kader moeten worden voorzien; er moet een geïntegreerde interfederale visie komen met langetermijndoelstellingen, tussentijdse doelstellingen en een traject om deze doelstellingen te verwezenlijken.** De huidige werkzaamheden van de CRB op het vlak van m.n. de circulaire economie¹⁰, de mobiliteit¹¹ en de energie-efficiëntie van de gebouwen¹² (die laatste in samenwerking met de regionale sociaal-economische raden) hebben als ambitie sleutelmaatregelen vast te stellen voor het herziene NEKP.

⁸ Denk bv. aan organisatievormen die de autonomie van werknemers verhogen, wat zowel het innovatievermogen van bedrijven als het welzijn van werknemers kan ten goede komen.

⁹ Pisani (2021) geeft het voorbeeld van een oliegestookte verwarmingsketel of van een vrachtwagen met verbrandingsmotor: dergelijke uitrusting zal moeten worden vervangen voordat het einde van de levensduur ervan is bereikt..

¹⁰ De Raad onderschrijft al geruime tijd het belang van een circulaire economie en formuleerde in dit kader al verschillende aanbevelingen. Recent formuleerde hij een [advies over het ontwerp van federaal actieplan circulaire economie](#).

¹¹ In zijn recente adviezen stelt de Raad concrete pistes voor om het gebruik van het spoor aan te moedigen en de ontwikkeling van de multimodaliteit te bevorderen (invoering van een geïntegreerd openbaarvervoersysteem, trein-fietsstrategie, mobiliteitsbudget...). Hij heeft een advies uitgebracht met het oog op de [nieuwe beheerscontracten voor de NMBS en Infrabel](#), heeft zich uitgesproken over de [flexibele abonnementen van de NMBS](#) en heeft concrete pistes voorgesteld om [het goederenvervoer per spoor aan te moedigen](#).

¹² De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en zijn gewestelijke tegenhangers (Brupartners, CRB, CESE Wallonië en SERV) hebben onlangs een gezamenlijke oproep gelanceerd tot samenwerking en coherentie tussen de bevoegdheidsniveaus om de broeikasgasemissies van het gebouwenbestand sneller te verminderen, met inachtneming van de sociaal-economische eigenheden en van de bevoegdheden van elke entiteit. De Raden werken momenteel aan een gezamenlijk advies over het stimuleren van renovatie bij mede-eigenaars en verhuurders en zullen ook de aanzet geven tot het delen van kennis en goede praktijken tussen gewesten om renovatie te stimuleren.

2.4 Naar een inclusieve arbeidsmarkt en samenleving

Een aantal grote maatschappelijke veranderingen zorgen voor **toenemende spanning tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt**. Kwantitatief zorgt de vergrijzing ervoor dat het aandeel van de bevolking op actieve leeftijd krimpt. Kwalitatief zorgen technologische evoluties en de groene transitie ervoor dat de inhoud van heel wat jobs verandert en kwalificaties snel verouderen.

De toenemende spanning op de arbeidsmarkt is problematisch. Het zorgt er immers voor dat bedrijven heel wat moeilijkheden ondervinden om geschikt personeel te vinden, wat een rem zet op hun innovatievermogen en economische activiteit, en op die manier op de economische groei. Ook de publieke investeringen – die nodig zijn om de noodzakelijke transities te maken - komen hierdoor onder druk te staan (cf. supra). Ten slotte zijn de mismatch en de zwakke mobiliteit naar arbeid tevens een bedreiging voor de sociale cohesie. Werken blijft immers de beste garantie voor bescherming van de inkomens en bevordert ook de integratie in de maatschappij. Er moet wel over worden gewaakt dat de kwaliteit van de banen wordt gewaarborgd.

Daarom benadrukt de CRB in het algemeen het **belang van de effectieve inschakeling van zoveel mogelijk mensen op de arbeidsmarkt om de werkgelegenheidsgraad aanzienlijk te verhogen**. Het regeerakkoord voorziet om tegen 2030 te komen tot een werkgelegenheidsgraad van 80%. De verhoging van de werkgelegenheidsgraad moet in elk geval gebeuren op **een verzekerde, harmonieuze en werkbare manier**, teneinde voldoende waardecreatie en een grote sociale samenhang te waarborgen.

Een voorwaarde hiervoor is onder andere het wegwerken van de mismatch op de arbeidsmarkt. In deze context moet bijzondere aandacht uitgaan naar **de inschakeling van de risicogroepen**¹³ op de arbeidsmarkt – denk aan kort- en middengeschoolden, jongeren en ouderen, mensen van buitenlandse afkomst voor wie de werkgelegenheidsgraad momenteel laag is. Er is niet enkel aandacht nodig voor werklozen, maar ook voor de re-integratie van inactieven (onder wie de langdurig zieken) op de arbeidsmarkt.

In het algemeen is er aandacht nodig voor **levenslang leren**, dat mensen in staat moet stellen hun taken gedurende hun hele loopbaan zo goed mogelijk uit te voeren, de beroepsovergang van werkloosheid of inactiviteit naar werk (met name naar opkomende sectoren en beroepen) moet vergemakkelijken, en ervoor moet zorgen dat onderweg zo weinig mogelijk talenten verloren gaan. Gezien het belang van wetenschappelijke en technische (STEM-)richtingen - met inbegrip van korte, praktijkgerichte cycli - voor de arbeidsmarkt, moet ook worden getracht de keuze voor deze opleidingen aantrekkelijker te maken.

Ook een **verdere mobilisering van de potentiële arbeidsreserve** (werklozen en inactieven) is nodig, onder meer door het wegwerken van de financiële vallen en andere belemmeringen (bv. kinderopvang) die de terugkeer naar de arbeidsmarkt belemmeren. Maar tevens andere factoren, zoals **aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden die zijn afgestemd** op de behoeften van de werknemers in functie van hun levenscyclus, zijn belangrijk.

Ook al is het wegwerken van de mismatch op de arbeidsmarkt een absolute noodzaak, toch moet ook worden erkend dat de gevraagde transities niet voor iedereen eenvoudig zullen zijn en in bepaalde gevallen ook tijd zullen vragen. Daarom moet worden ingezet op **extra maatregelen** om personen die

¹³ De CRB werkt momenteel aan een verslag over de inschakeling van jongeren op de arbeidsmarkt, waarin de beroepstransities in het begin-het midden van de loopbaan worden behandeld. Hij werkt tevens aan een verslag over de loopbaanduur, dat een diagnose voor België stelt en de determinanten ervan identificeert.

uit de boot dreigen te vallen **te begeleiden en te ondersteunen**, en is een **sterke sociale bescherming belangrijk voor het verzekeren van de beroepsloopbanen**.